

Hrvatsko stanovništvo u zapadnoj Slovačkoj dio je starije hrvatske dijaspore koja je u XVI. stoljeću naselila područje koje se danas nalazi u četiri srednjoeuropske države — Austriji, Mađarskoj, Slovačkoj i Češkoj. To je stanovništvo nekad nastavalo četrdesetak slovačkih sela a do danas se održalo samo u četiri sela nadomak Bratislave. To su Devinsko Novo Selo, Hrvatski Jandrof, Čunovo i Hrvatski Grob (slovački: Devinská Nova Ves, Jarovce, Čunovo, Chorvátsky Grob). Do danas se u tim mjestima ljudi sporazumijevaju na hrvatskome jeziku, a očuvana su i druga obilježja hrvatske kulture. Kao dio obnovljene i življe brige oko očuvanja hrvatskoga identiteta u Slovačkoj, 1990-tih godina osnivaju se mjesne kulturne udruge, počinju izlaziti novine na hrvatskom jeziku, intenzivira se djelatnost folklornih skupina, te se u manjim vremenskim razmacima održavaju kongresi Hrvata u Slovačkoj. Tim se djelatnostima pridružuju i znanstvenoistraživačke, kojima se žele kritički vrednovati postojeće spoznaje, te istražiti malo poznati ili pak do sada potpuno nepoznati povijesni i etnokulturni razvoj hrvatske narodnosti u Slovačkoj. Ovaj je zbornik rezultat takvih napora skupine slovačkih znanstvenika koji su značajan dio svoje djelatnosti posvetili istraživanju hrvatskoga naroda u Slovačkoj.

Nakon trojezičnoga uvoda (slovački, hrvatski, engleski) urednika Jána Botika, studijski dio zbornika donosi referate sa znanstvenih skupova održanih 1991. i 1992. godine. U dva priloga povjesničarka Kvetá Kučerová iznosi povijesne podatke o naseljavanju Hrvata u Slovačkoj, te o njihovom gospodarskom, društvenom i kulturnom razvoju. Prilog Jozefa Kl'áčke potvrđuje prisutnost pojedinih hrvatskih obitelji i rodova u Devinskoj Novoj Vesi od XVI. stoljeća. Drugi je prilog istoga autora metodске naravi i govori o nastajanju dokumentacije o Hrvatima u Slovačkoj. U etnografskome bloku tekstova Zuzana Benušková najprije daje pregled kulturnopovijesne literature o slovačkim Hrvatima, a zatim, kao i František Kalesny, opisuje hrvatski doprinos tradicijskoj kulturi zapadne Slovačke. Posljednji je tekst studijskoga dijela knjige dijalektološke prirode (autor Ivor Ripka).

Značajno mjesto zauzima tekst austrijskoga znanstvenika Gerharda Neweklowskog o pet stoljeća prisutnosti Hrvata u austrijskom Gradišću, čija su veća središta znatno utjecala na razvitak slovačkih Hrvata. Viliam Pokorny je priredio bibliografiju radova o Hrvatima u Slovačkoj, koja do danas obuhvaća desetine monografija te stotine studija i članaka. Posljednji dio zbornika naslovljen "Izvori i dokumenti" sadrži notne zapise osamdesetak pučkih pjesama iz suvremenoga repertoara četiriju hrvatskih lokaliteta (priređivač i autorica kraćega komentara je Jadranka Važanová-Horáková), te izvještaj urednika zbornika Jána Botika o radu Dokumentacijskoga centra hrvatske kulture u Slovačkoj (osnovan 1996. godine). Autor ujedno iznosi podatke o pripremama za osnivanje Muzeja hrvatske kulture u Slovačkoj, koji će imati sjedište u Devinskoj Novoj Vesi.

Zbornik je bogato ilustriran s četrdesetak fotografija (crno bijelih i u boji) koje prikazuju predmete iz etnografske i ine baštine Hrvata u Slovačkoj te slike njihova života u prvoj polovici XX. stoljeća.

Jasna ČAPO ŽMEGAČ

Chorváti na Slovensku, Dejiny, jazyk, kultúra, súvislosti, zostavil Ján Botík, Slovenské národné múzeum - Historické muzeum, Bratislava 1996., 240 str.